

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
 Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
 Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrletno: 1 šiling.
 celoletno: 4 šilinge.

Za Jugoslavijo
 četrletno: Din. 25.—
 celoletno: Din. 100.—

Pozamezna številka 10 grošev.

Posledice vojaškega igračkanja.

Avstrija ni država, ki bi se mogla igrati z vojno ali ki bi prenesla meščansko vojno. Od vseh strani pazijo sosedji na njo s paznim očesom. Hočejo, da vlada v njej mir, ki je pogoj za ustvarjanje in blagostanje. Vsako igračkanje z vojno pa državi zelo škoduje. Heimwehr je zagrozil, da pride letošnje jesen do fašistske diktature s pohodom na Dunaj. Že samo ta grožnja je napravila našemu gospodarstvu veliko škodo, četudi v naprej napovedanih pučih nikdar še bilo ni. Zagrozilo je inozemstvo in to je nekoliko iztreznilo prevroče glave voditeljev Heimwehra. Mi pa vemo, da Heimwehr ne stremi samo za vlado in uničenjem soc. dem. Schutzbunda, temveč nastopa tudi proti nam, slovenski manjšini na Koroškem. Omenjamo samo posvetovanje voditeljev koroškega Heimatschutza dne 4. aprila 1929 pri Sandwirtu v Celovcu. Ta dan je bila kot prva točka na dnevnem redu: Posvetovanje o slovenskih prireditvah v Rožni dolini. Med nami ustanavljajo svoje podružnice in lovijo kaline, zraven pa podpirajo vse ono, ki služi raznarodovanju slovenskega življa na Koroškem.

„Montag“ pravi, da je prišlo v zadnjem času veliko vlagateljev v banke, ki so zahtevali, da se njihove šilingove vloge spremenijo v dolarske, ker nihče ne more vedeti, kako dolgo še ostane današnji šilingov kurz pri tem stalnem ljubimkovanju z meščansko vojno.

Tudi na trgu z nepremičninami, ki se je nekoliko poživil vsled novega stanarinskega zakona, je promet zopet zastal. Inozemski upniki poskušajo poostriiti posojilne pogoje in zahtevajo izboljšanje jamstva. Obstoja nevarnost, da bodo inozemski krediti odpovedani. V tem slučaju bi zadel našo industrijo hud udarec in zato industrija pritiska na Heimwehr, naj ne gre predaleč. Heimwehru pa prispeva industrija največ. Gostje dunajskih hotelov odhajajo, četudi so imeli namen, ostati na Dunaju preko dobe velesejma. Pa tudi avstrijska letovišča imajo zaznamovati odhod takih gostov, ki so nameravali ostati tu še cel september. Pritožuje pa se tudi dunajski trgovski svet. Trgovci, posebno oni z dražjim blagom, čakajo na inozemske kupce. Te trgovine so prazne in iztržek dnevne prodaje večkrat ne znaša niti toliko, kolikor stane razsvetljava. Gledališča so napol prazna. Pa tudi večje gostilne in kavarne na Dunaju in v okolici izkazujejo prehodno zelo zmanjšan obisk.

Vse to ima na vesti igranje z vojno soc. dem. Schutzbunda na eni strani in Heimwehra na drugi. Glumaško se igrajo na levo in desno „armade“, in vsi drugi morajo nositi stroške tega igračkanja z izgubami v trgovini in obrti. Kako pridejo k temu mirni in miroljubni občani, ki hočejo delat, da bi preživili sebe, vse državno, deželno in občinsko uradništvo, a delat ne morejo, vsaj ne tako, kakor bi hoteli in mogli, če bi bil red in mir? Ali mora vedno veljati Havličkov izrek: „Jaz sem avstrijski državljani, kaj se mi more pripetiti še slabšega?“

Edina rešitev iz današnjega kritičnega položaja v Avstriji je temeljito razoroženje in razpuščanje vseh teh armad na desni kakor na levi. „Streljati ali nestreljati“ pomeni za avstrijsko državo isto kakor „biti ali nebiti“.

„Stunde“ ve povedati o neki seji voditeljev domovinskih bramb. Na tej seji se je major Pabst, znan s Kappovega puča v Nemčiji, od-

ločno zavzemal za pohod na Dunaj v septembru ali oktobru in predložil natančen vojaški načrt, izdelan do vseh podrobnosti. Noče zvez s Schobrom in dr. Seiplom, temveč oboje je treba postaviti pred dejstva. Pabst hoče, da se poruši „Arbeiter-Zeitung“ in zasede „Neues Wr. Tagblatt“ in „Neue Freie Presse“. On je za prevrat po Mussolinijem vzorcu. Dr. Steidle v načelu ni proti puču, a misli, da se da doseči cilj tudi nekrvavim potom. Vreči je treba še jeseni Streeruwitzovo vlado in jo nadomestiti z dr. Seiplovo, v kateri bi bila dr. Steidle in dr. Pfrimer notranji minister in minister za socialno skrbstvo. Dr. Pfrimer se je zavzemal za Pabstovo stališče in brez zvez z vsako politično stranko. Koroški general Hülgerth je bil mišljenja, da morajo domovinske brambe vsakor podvzeti vojaško akcijo kot pritisk na politične stranke.

Če so informacije „Stunde“ pravilne, si pač ne moremo drugega misliti, kakor da se pripravlja Heimwehr na meščansko vojno. Meščanska vojna znači kri in za Avstrijo še popolno gospodarsko propast. S takimi načrti ne more soglašati noben pameten človek, kakor bi tudi obsojal levičarski puč in diktaturo proletarijata. Nasilje je vedno gnusno in rodi vedno odpor. Odpor proti krvavemu prevratu se je pojavil v landbundovskih vrstah, ki tvorijo visoko število organiziranih brambovcev. S protesti pa prihajajo polagoma tudi vsi vsled teh nepotrebnosti oškodovani stanovi. Tako protestirajo dunajski gostilničarji, ki pravijo, da stane ta igra z ognjem zvezo in deželo ogromne vsote, ki se morejo nadomestiti samo z visokimi davki. Kdo plačuje številno orožništvo, ki je potrebno pri pohodih za vzdrževanje miru, motorna kolesa, oklopne avtomobile dunajske policije itd. drugi, kakor davkoplačevalec?

Duhovi dveh taborov, ki so se pripravljali že na meščansko vojno, so se v zadnjem času nekoliko pomirili. V ospredje prihaja mirna rešitev na podlagi spremembe ustavi. Svoje misli je že izrazil Landbund, v načelu se mu je pridružil Heimwehr, pa tudi vsenemci so postavili smernice za spremembo ustave. Priti pa bodo morali s svojimi načrti tudi krščanski socialci in socialni demokratje. Posebno soc. demokratom z ozirom na trenutni položaj ne bo preostalo drugega, kakor da popustijo svoje strogo odklonilno stališče.

Menda se pomaga kmetom.

„Koroški Slovenec“ je že poročal, kako so padale žitne cene že leta sem, zlasti pa od lanske žetve. Škoda, ki jo pri tem trpi kmet, je silna. A škoda more postati trajna, če bi se ta stvar ne uredila, ker bi kmetje bili prisiljeni pridelovanje žita kratkoma prekiniti, in naša država, ki je s trgovinsko bilanco že za 1000 milijonov S pasivna, bi postala pasivna kar še za drugo milijardo; število ljudi pa, ki nimajo dela, bi poskočilo za polovico.

Država se mora zavedati tolike nevarnosti, tudi delavci morajo uvideti, da se mora cena kruha ravnati po stroških pridelovanja in da se pridelovanje kruha ne sme pustiti uničiti po tuji špekulaciji.

Zdaj je na nekem shodu govoril nižje-avstrijski deželni glavar, ki ima veljavno besedo v krščansko-socialni stranki. Kar ta govori, ni prazna slama; to se je preudarilo in se bo izvedlo. Dr. Bureš je dejal: „Po državnih naredbah se mora urediti prodajanje žita in moke. Potem zahtevamo, da se domači pride-

lek porabi pred tujim (ko zlasti pivovarne kupujejo tuj ječmen, domačega pa se prodati ne more). Uvažanje tujega žita se mora dati pod državno nadzorstvo. To ne bo monopol. In omogočilo se bo da se iz tuje in domače cene napravi neka srednja. Kmet bo zanaprej vedel, kakšno ceno sme pričakovati. Cena se bo ustalila, postala bo stanovitna, samo tako se more pomagati kmetom. V državnem zboru se je za to stvar vpostavil poseben odsek in prejšnji poljedelski minister je že vladi predložil primeren načrt. To je glavna stvar; druga pa je, da se mora kmetom takoj dati nekaj pomoči, da ne bodo popuščali setve. Sredstva naj se dobijo iz davka na moko. Sicer se tega davka socialna demokracija hudo brani, ali cena moke je pri kili padla za 30 g in nihče se ne more po pravici braniti, da za čas te krize plačuje od kile 10 g, da se vzdrži pridelovanje domačega žita. Ravno tako se je pred letom postopalo v prilog pridelovanju sladkorja: ker je cena sladkorja nevarno padala, se je naložil davek in pomoglo cukrarnam. Zborovanje je sklenilo resolucijo, ki se glasi: „Pičli pridelek letošnje žetve in daleč pod lastnimi stroški stoječa sedanja žitna cena ne krije več stroškov in davkov kmeta. Ljudje se zadolžujejo in pomanjkanje raste. Marsikateri kmet ne bo mogel obstati, ako se takoj ne pomaga. Kmet že zdaj v jeseni ne bo toliko sejal kakor lani, ter bo polja spremenil v travnike, ko v današnjih razmerah ni več mogoče sejati žita. K temu pride, da lani ni bilo dosti krme; ljudje so morali letos veliko denarja izdajati za krmo, zato je postala sedanja prenizka cena žita za ljudi pogubna. Kmet ne more plačati svojih davkov, ne svojih dolgov v skladiščih in pri trgovcih. In zdaj bi moral za semena in gnojila zopet delati dolgove!“

Kmetje vedo, da se s carino letos in prihodnje leto ne da pomagati, a misliti je treba na zvišanje carine; zahtevajo pa, da država takoj ukrene kar je treba, da bo v prihodnje žitna cena stalna in tolika, da kmetu krije stroške. Treba je mlinarje prisiliti, da bodo mleti tudi domače žito in vrhutega je treba urediti ves promet z žitom in moko. Takoj je treba državne podpore, ki zasigura jesensko setev ter tako državno gospodarstvo varuje nepregledne škode.“

Ozadje bojev v Palestini.

Židje so raztreseni po celem svetu in niso imeli lastne domovine in države. Ali polagoma so postali povsod močni in trgovini, bankarstvu in tisku. Izvrstno so znali med vojno izrabiti položaj. Ponudili so angleški vladi pomoč židovskega finančnega sveta in židovskega časopisja, če Anglija obljubi, da bo v Palestini obnovila židovsko domovino.

L. 1917 je angleški zunanji minister Balfour podal izjavo, v kateri je angleška vlada obljubila, da bo po končani vojni ustvarila v Palestini „narodni dom židovskega naroda“, pri tem pa bo varovala pravice drugih narodnih in verskih manjšin. Po svetovni vojni so Angleži uresničili svojo obljubo in Palestina je postala svobodna republika pod upravo Društva narodov. Izvršilna oblast v Palestini je pripadla visokemu komisarju Anglije.

Po končani vojni so takoj pričeli židje v velikem številu naseljevati svoje ljudi iz Rusije in Poljske. Dočim jih je bilo pred vojno v vsej Palestini komaj 50.000, komaj desetina vsega prebivalstva, se je to razmerje za žide v kratkem času znatno zboljšalo in danes je že židovska ena petina prebivalstva Palestine, to

znawali, med seboj razveseljevali, čitali slovenske knjige, slovenski prepevali in poslušali lepe naše pesmi, da tako ostanejo tudi v tujini zvesti svoji rodni zemlji in materi. „Slovenski krožek“ ima svoje lepe prostore v restavraciji hotela Fuchs, Mariahilferstrasse št. 138, nad Gürtlom četrta hiša na desni. Tu se zbiramo vsako nedeljo od 7. ure zvečer naprej, često že prej. Tu je tudi knjižnica, tu so pevske vaje in razne male prireditve. — V preteklem šolskem letu je imel Krožek dva tečajaja slovenske šole, a letos namerava ustanoviti še tretji tečaj za take učence, ki so v tujini rojeni in vzgojeni in ne znajo toliko slovenski, da bi se mogli poučevati s pomočjo slovenskega jezika. Tu se bo poučevala slovenščina tako kakor za Nemce s pomočjo nemškega jezika. — Več je že koroške mladine, ki se je šele tu dobro naučila svojega materinega jezika. Toda velika večina slovenskih rojakov, ki se sicer za Slovence priglajajo in štejejo, še ne ve za naš Krožek. Dunaj je pač velik, ljudje so raztrešeni povsod in niso imeli še prilike, da bi izvedeli za slovensko društvo, ali pa so že toliko mlačni postali, da se ne pobrigajo in ne pridejo v društvo, ki je bilo za nje ustanovljeno. Zato se obračamo do vseh rojakov doma na Koroškem z naslednjo prošnjo: Pomagajte vsi, da bo vsak slovenski Korošec ali Korošica član našega Krožka. Kdor se odpravlja na Dunaj, spomnite in pridušite ga, da se v Krožku takoj oglasi. Kdor je že tukaj, pišite mu in ga vprašajte, ali je naš član? Ako drugače ni mogoče, naznanite nam naslove svojih znanih rojakov, da jim bomo pisali iz društva in jih k nam povabimo. Zapomnite si, da kdor je član Krožka, ta bo ohranjen jeziku in veri svojih očetov in mater. Pišite na: Slovenski krožek, Wien, Restauration Fuchs, Mariahilferstrasse 138. Rojaki v domovini! Pomagajte nam pri takem koristnem delu!

Predsednik.

GOSPODARSKI VESTNIK

Železnice.

Ravnokar se objavljajo podatki mednarodne železniške statistike za l. 1927. in dajejo primerno podlago, da pogledamo, kaj je pri nas boljše, kaj pa slabše. V Avstriji je bilo l. 1927. železnic 5821 km, v Nemčiji 53.815, na Angleškem 32.824, na Holandskem 3697, v Belgiji 4795, na Francoskem 39.698, v Švici 3041, v Italiji 16.581, na Švedskem 16.271 in 383.000 km v Združenih ameriških državah. V Združenih državah se je v treh letih 20.000 km železnice opustilo in je promet prevzel avto. Kar se tiče lokomotiv, stoji med vsemi Avstrija s svojimi novimi težkimi stroji na prvem mestu. V kratkem se bo število tovornih vozov za 2000 pomnožilo in do konca prihodnjega leta se bo izročilo prometu večje število najmodernejših osebnih vozov. In sicer za tretji razred 190 vozov na štiri osi ter 300 vozov na dve osi. Tudi za drugi razred se bo napravilo novih vozov. Za mednarodni promet v brzovlakih se bodo vpostavili posebno lepi, od umetnikov dekorativno zgrajeni vozovi. Leta 1927. so imele avstrijske železnice 2785 lokomotiv, 5895 osebnih vozov in 30.931 tovornih vozov. (Združene države imajo 2.324.000 tovornih vozov!) Od l. 1925. do 1928. so se zvišali dohodki avstrijskih železnic od 533 na 626 milijonov, kar je precej malo, ali tudi drugod se dohodki niso višali, ker povsod prodira avto. Rastel je osebni promet, zdaj znaša 50% tovornega, ko ga je pred vojno bilo le 30%. Ljude se zdaj dosti več vozijo kakor pred vojno. V Nemčiji znaša osebni promet 44%, na Angleškem 82%, v Belgiji 33%, v Franciji 32%, v Švici 63%, v Ameriki 21%. Iz teh števil se vidi, katere države služijo tujskemu prometu, med njimi Avstrija. L. 1928. se je osebni promet v Avstriji zvišal za 8.8%, blagovni samo za 2%. Prvo polletje 1929. so se dohodki proti letu 1928. zvišali samo za 3%.

Avstrija dobi za osebni kilometer (ko se je oseba vozila kilometer daleč) 2.9 feniga, Nemčija 3, Angleška 5.9, Švica 4.5, Švedska 5.5, Amerika 7.6 fenigov. Torej je prevažanje osebe v Avstriji zelo poceni, ceneje je še v Belgiji in na Francoskem. V višjem razredu se vozi v Avstriji samo 2.3% ljudi, v Nemčiji 5.16%, ker je tu ljudstvo vsekako premožnejše. V državah, kjer je železniški promet zelo gost, je ta promet ponehaval v prid avtomobilu. Obratni stroški znašajo 96% dohodkov, v Nemčiji 83%, v Švici 67%, na Japonskem 60%. Deloma je dragi

obrat utemeljen v nizkih cenah voznice, deloma v preobilnem številu osebja. Sicer se je število osebja znižalo od l. 1927. na 1928. od 88.465 na 87.070, a obenem se je število penzionistov zvišalo od 59.308 na 60.437. Če se število našega osebja primerja z nemškim, bi ne smelo presežati 75.500 ljudi. Železnična uprava pa res namerava število osebja skrčiti na 71.000 mož. Iz teh števil se vidi, da kljub avtomobilu železnica le ne nazaduje, marveč da raste s prometom.

Celovski trg. Živina: voli 1,20—1,50, plemenske krave 1,20—1,50, pitane krave 0,90 do 1,10, telice 1—1,30, pitani prašiči 2,40—2,60, plemenski 2,60—3 S za kg žive teže; konji od 400 do 1000 S eden. Žito: pšenica 32, rž 28, ječmen 28, oves 26, ajda 32, koruza 32 ga za kg; sladko seno 14, kislino 10, slama 12 S za meterški stot. Kilogram graha 70, leče 60, zelenega fižola 68, krompirja 14 g, deteljnega semena 4, govege masti 8, čajnega masla 6, masla za kuho 4,80, prekajene slanine 4,20, sirove startine 3,20, svinjske masti 3,40, sladke smetane 4, skute 1,60 S, jabolko 80, hruška 80, liter mleka 46 g, češpelj 1 S.

Borza. Dunaj, 9. IX. 1929. Dinar 0,1246; lira 0,3708; nemška marka 1,6832; češka krona 0,2098; franc. frank 0,2774; švicarski frank 1,3651; dolar 7,09.

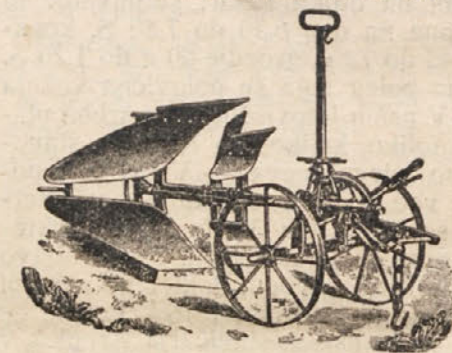
RAZNE VESTI

Drobne vesti. Jugoslovanski poslanik na Dunaju dr. Milan Milojevič in policijski predsednik Schober sta bila odlikovana z redom sv. Save I. razreda. — Ob priliki šestdesetletnice rojstva je bil imenovan dunajski župan Karel Seitz častnim občanom mesta Dunaj. — K 10-letnici podpisa senžermenske mirovne pogodbe je „Schulverein Südmark“ priporočal občinam, da imenujejo ulice in trge po ugrabljeni nemški zemlji, kakor Marburg, Pettau, Mahrenberg, Právali, Unterdrauburg, Miestal itd., da se ohranijo nemška imena poznejšim rodovom. — 6. t. m. je pogorelo ostrešje dunajskega jugoslovanskega poslaništva. 8 gasilcev se je ponesrečilo in so morali v bolnišnico. Škoda znaša 200.000 S. Požar je bil eden največjih in najnevarnejših zadnjih let. — Italija: Papež bo kronal italijanskega kralja Viktorja Emanuela. Posadi mu na glavo krono, ki si jo je Napoleon sam posadil na glavo l. 1805 v katedrali Notre Dame v Parizu. — Vatikanska država ima 523 prebivalcev. — V Montichiari pri Brescii je zletelo v zrak veliko skladišče razstreljiva. Tovarna municije je porušena. Izpod razvalin so potegnili 17 mrtvih in 20 težko ranjenih. Število mrtvih se bo še zvišalo. — Ostale države: Ob kalifornijski obali je zavozil parnik „T. C. Dood“ v izletniški parnik „San Juan“ in ga preklal na dvoje. V valovih je utonilo 74 potnikov in mornarjev. — Med nevihto, ki je divjala nad otokom Ilias na Grškem, je strela ubila 4 osebe, 20 pa je bilo ranjenih. — V Alžirju v Afriki se je podrla velika stanovanjska hiša. Izpod ruševin so potegnili okrog 80 mrtvih. — Poroča

se iz Indije o ponovnih poplavah Indusa, ki je radi preloma ledenih jezov strahovito narastel. Mnogoštevilne vasi v dolini Inda so popolnoma poplavljenec. Poginilo je zlasti mnogo živine. Po dosedanjih vesteh je utonilo 300 oseb. V Al-toku je Indus narastel skoro za 20 metrov. Beguncev je že skoro $\frac{3}{4}$ milijona. Med begunci se širi kuga. V treh dneh je obolelo 575 ljudi, od katerih jih je 293 umrlo v 24 urah. — V Astrahanu v Rusiji se je pričela sodna razprava proti sovjetskim uradnikom trgovinskih in socialnih uradov. Na zatožni klopi je 129 oseb. Proces bo trajal 2 meseca. — V Nizzi na Francoskem je nekdo položil v gostilno bombo, ki se je po obedu razpočila. Dve osebi sta bili na mestu mrtvi, 12 pa ranjenih. Pravijo, da so atentat uprizorili protifašisti. — „Grof Zeppelin“ je prispel 4. t. m. ob 9. uri dopoldne v Friedrichshafen. Za polet okrog sveta je potreboval 13 in pol dneva, skupno z odmori in pristanki pa 20 dni in 4 ure. — V andulaški pokrajini Valencija na Španskem je divjalo strašno neurje, ki je uničilo ves letošnji pridelek. Ogromni ludourniki so drveli z gora in poplavalili številne naselbine. 50 vasi je pod vodo. Po dosedanjih ugotovitvah je utonilo 16 oseb, 50 oseb pa je bilo deloma ubitih, deloma težko ranjenih od strel. Ljudje niso mogli rešiti nitl najnujnejšega

Slovinci, pomnite, da smo mi že nad 1300 let na Koroškem!

Originalno Melotte-jevo brabantsko oralo

Izborna oralna priprava za naprednega poljedelca.

Ceniki zastopnik

Ugodno plačilo na obroke.

MELOTTE-WERKE
WIEN IV., MAYERHOF GASSE 10

Zastopnik: **Valentin Lassnig**, posestnik
Nova vas, P. Förderlach

103

Kuharica ki zna dobro kuhati, razumno gospodarstvo in vsa kmetijska dela, želi službe v kakem župnišču. — Naslov se izve v upravništvu lista.

Zahvala.

Za vse dokaze odkritega sočustvovanja med boleznijo, ob smrti in za mnogoštevilno udeležbo pri pogrebnem sprevedu našega ljubega očeta, sina, brata itd. gospoda

Franjo Kriegla,

posestnika v Zahomcu,

kakor za darovane vence in cvetje se vsem daljnim in bližnjim najpristrčneje zahvalujemo. Hvala tudi Političnemu in gospodarskemu društvu in Zvezi koroških zadrug za poslano zastopstvo in cerkvenim pevcem za nagrobno.

Prav posebno se zahvalujemo še preč. gg. duhovnikom: župniku Poljancu, domačemu župniku Skrinarju za nagrobna govora, duhovnemu svetniku Katniku, župniku Brandstätterju, župniku Maierhoferju in provizorju Katniku za blagoholno častno spremstvo.

V Zahomcu, dne 5. septembra 1929.

Žalujoč ostali.

108